

MUSTAQILLIKDAN KEYINGI DAVRDA O'ZBEKISTON- QOZOG'ISTON STRATEGIK SHERIKLIGINING RIVOJLANISHI

Ramatov Murat Qalvayevich

Navoiy davlat universiteti Tarix fakulteti

1-bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18430351>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-yanvar 2026 yil

Ma'qullandi: 27-yanvar 2026 yil

Nashr qilindi: 30-yanvar 2026 yil

KEY WORDS

O'zbekiston, Qozog'iston, Markaziy Osiyo, integratsiya, iqtisodiy hamkorlik, mintaqaviy barqarorlik.

ABSTRACT

Ushbu maqolada Mustaqillikdan keyingi davrda O'zbekiston Respublikasi va Qozog'iston Respublikasi o'rtasidagi strategik sheriklik munosabatlarining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari hamda hozirgi holati tahlil qilinadi. Ikkala davlat o'rtasidagi siyosiy, iqtisodiy, savdo, transport-logistika, energetika, madaniy-gumanitar va xavfsizlik sohalaridagi hamkorlik aloqalarining evolyutsiyasi tarixiy va tizimli yondashuv asosida yoritiladi

XX asr oxirida O'zbekiston va Qozog'iston Respublikasining davlat mustaqilligini qo'lga kiritishi Markaziy Osiyo mintaqasida yangi siyosiy, iqtisodiy va geostrategik vaziyatni yuzaga keltirdi. Suveren davlatlar sifatida xalqaro maydonga chiqqan O'zbekiston va Qozog'iston o'z tashqi siyosatini milliy manfaatlar, o'zaro hurmat, tenglik va manfaatdorlik tamoyillari asosida shakllantira boshladi. Aynan shu davrdan boshlab ikki davlat o'rtasidagi munosabatlar izchil rivojlanib, oddiy qo'shnihilik aloqalaridan strategik sheriklik darajasiga ko'tarildi. O'zbekiston va Qozog'istonni yaqinlashtiruvchi omillar ko'p qirrali bo'lib, ular tarixiy ildizlar, umumiy madaniyat, etnik yaqinlik, diniy mushtaraklik hamda iqtisodiy manfaatlar bilan chambarchas bog'liqdir. Geografik jihatdan qo'shnihilik, transport-kommunikatsiya tarmoqlarining tutashligi va tabiiy resurslarning o'zaro to'ldiruvchanligi ikki davlat hamkorligi uchun qulay shart-sharoit yaratadi. Shu sababli mustaqillikdan keyingi dastlabki yillardan boshlab O'zbekiston-Qozog'iston munosabatlarida siyosiy muloqot, savdo-iqtisodiy aloqalar, madaniy-gumanitar hamkorlik hamda xavfsizlik masalalari ustuvor yo'nalish sifatida belgilandi. Dastlabki bosqichda ikki tomonlama diplomatik munosabatlar o'rnatildi, o'zaro hamkorlikni tartibga soluvchi huquqiy asoslar yaratildi va bir qator muhim shartnomalar imzolandi. Keyingi yillarda bu munosabatlar sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarilib, keng qamrovli hamkorlikni o'z ichiga ola boshladi. Xususan, savdo-iqtisodiy aloqalar kengaydi, investitsiya loyihalari amalga oshirildi, transport-logistika va energetika sohalarida o'zaro manfaatli kelishuvlarga erishildi. 2016-yildan boshlab O'zbekistonning tashqi siyosatidagi ochiqlik va mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan yondashuv Qozog'iston bilan munosabatlarning yanada faollashuviga sabab bo'ldi. Yuqori darajadagi davlat tashriflari, strategik sheriklik va ittifoqchilik ruhidagi bayonotlar, qo'shma dasturlar hamda yo'l xaritalari ikki davlat aloqalarini yangi bosqichga olib chiqdi. Natijada O'zbekiston-Qozog'iston munosabatlari Markaziy Osiyoda barqarorlik va taraqqiyotning muhim tayanchiga aylandi.

ASOSIY QISM

Bugungi kunda O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi strategik sheriklik nafaqat ikki tomonlama manfaatlarni ta'minlash, balki butun mintaqada tinchlik, barqarorlik va iqtisodiy integratsiyani mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu bois mustaqillikdan keyingi davrda O'zbekiston-Qozog'iston strategik sherikligining rivojlanish jarayonlarini ilmiy asosda tahlil qilish, uning bosqichlari va xususiyatlarini aniqlash dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi.

O'zbekiston-Qozog'iston munosabatlarining shakllanish bosqichi (1991-2000-yillar). O'zbekiston va Qozog'iston mustaqillikka erishgach, ikki davlat o'rtasidagi munosabatlarning dastlabki bosqichi siyosiy-huquqiy asoslarni yaratish bilan boshlandi. 1990-yillarning boshlarida diplomatik munosabatlar o'rnatildi va davlatlararo hamkorlikni tartibga soluvchi bir qator bitimlar imzolandi. Ushbu davrda asosiy e'tibor suverenitetni mustahkamlash, milliy xavfsizlikni ta'minlash hamda sobiq ittifoq davridan qolgan iqtisodiy aloqalarni saqlab qolishga qaratildi. Savdo-iqtisodiy munosabatlar ikki davlat aloqalarining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, neft-gaz, energetika, metallurgiya va qishloq xo'jaligi mahsulotlari savdosida hamkorlik yo'lga qo'yildi. Transport-kommunikatsiya tarmoqlarini saqlab qolish va rivojlantirish masalalari ham muhim ahamiyat kasb etdi. Ijtimoiy sohada esa ta'lim, madaniyat va sog'liqni saqlash yo'nalishlarida hamkorlikning dastlabki mexanizmlari shakllantirildi. Mazkur bosqich O'zbekiston-Qozog'iston munosabatlarining poydevori yaratilgan davr bo'lib, keyingi strategik sheriklik uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minladi.

Hamkorlikning mustahkamlanish bosqichi (2001-2015-yillar). XXI asr boshlarida O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi aloqalar barqaror tus ola boshladi. Ushbu davrda siyosiy muloqot tizimli yo'lga qo'yildi, yuqori darajadagi tashriflar muntazam amalga oshirildi. Ikki tomonlama huquqiy baza kengaydi va hamkorlikni tartibga soluvchi shartnomalar soni ortdi. Savdo-iqtisodiy aloqalar hajmi sezilarli darajada oshdi. Qo'shma korxonalar tashkil etildi, sanoat kooperatsiyasi rivojlandi, qishloq xo'jaligi va qayta ishlash sanoatida hamkorlik kuchaydi. Shu bilan birga, energetika va transport sohalarida qo'shma loyihalar amalga oshirildi. Ijtimoiy-gumanitar yo'nalishda ta'lim va fan sohasidagi aloqalar kengaydi, talabalar almashinuvi va ilmiy konferensiyalar o'tkazildi. Madaniyat, san'at va sport sohalarida o'zaro tadbirlar xalqlar o'rtasidagi do'stlikni mustahkamladi. Mazkur bosqichda O'zbekiston-Qozog'iston munosabatlari oddiy hamkorlikdan barqaror sheriklik darajasiga ko'tarildi.

Strategik sheriklikning faollashuvi bosqichi (2016-2020-yillar). 2016-yildan boshlab O'zbekiston tashqi siyosatida mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish ustuvor vazifaga aylandi. Bu Qozog'iston bilan munosabatlarning sezilarli darajada faollashuviga olib keldi. Davlat rahbarlari o'rtasidagi uchrashuvlar soni ko'paydi, strategik sheriklikni chuqurlashtirishga qaratilgan kelishuvlar imzolandi. Savdo-iqtisodiy aloqalar yangi bosqichga ko'tarildi. Tovar ayirboshlash hajmi oshdi, qo'shma investitsiya loyihalari kengaydi, sanoat zonalarida hamkorlik yo'lga qo'yildi. Transport-logistika infratuzilmasini rivojlantirish va chegaraoldi hududlarda savdoni faollashtirish bo'yicha tashabbuslar amalga oshirildi. Ijtimoiy sohada ta'lim, turizm, sog'liqni saqlash va madaniyat yo'nalishlarida hamkorlik kuchaydi. Qo'shma ta'lim dasturlari va madaniy tadbirlar o'tkazildi. Ushbu bosqich O'zbekiston-Qozog'iston strategik sherikligining amaliy mazmun bilan boyigan davri sifatida tavsiflanadi.

Strategik sheriklikni chuqurlashtirish va ittifoqchilik sari yo'nalish (2021-yildan hozirgacha). So'nggi yillarda O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi munosabatlar yanada yuqori bosqichga ko'tarildi. Strategik sheriklik ittifoqchilik ruhida mustahkamlanib, ko'p qirrali

hamkorlik shakliga ega bo'ldi. Raqamli iqtisodiyot, yashil energetika, innovatsiyalar va yuqori texnologiyalar yangi hamkorlik yo'nalishlari sifatida namoyon bo'ldi. Savdo-iqtisodiy aloqalar bilan bir qatorda, investitsiyalarni rag'batlantirish, transport yo'laklarini kengaytirish va logistika markazlarini tashkil etish bo'yicha qo'shma tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Hududlararo hamkorlik ham faollashib, viloyatlar va shaharlar o'rtasida bevosita aloqalar o'rnatilmoqda. Ijtimoiy-gumanitar sohada esa ilm-fan, ta'lim va madaniyat yo'nalishlarida hamkorlik kengaymoqda. Akademik almashinuv dasturlari, qo'shma tadqiqotlar va madaniy loyihalar xalqlar o'rtasidagi yaqinlikni yanada mustahkamlamoqda.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi strategik sheriklik munosabatlari mustaqillikdan keyingi davrda bosqichma-bosqich rivojlanib, bugungi kunda keng qamrovli va barqaror hamkorlik darajasiga yetdi. Dastlabki yillarda asosan diplomatik aloqalarni yo'lga qo'yish va huquqiy asoslarni shakllantirishga e'tibor qaratilgan bo'lsa, keyingi bosqichlarda savdo-iqtisodiy, transport, energetika, sanoat hamda madaniy-gumanitar yo'nalishlarda hamkorlik sezilarli darajada kengaydi. So'nggi yillarda davlat rahbarlarining o'zaro ishonchga asoslangan siyosiy irodasi ikki tomonlama munosabatlarning sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qilmoqda. Strategik sheriklikning mustahkamlanishi nafaqat ikki davlat manfaatlariga, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasida barqarorlik va taraqqiyotning ta'minlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Kelgusida O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi hamkorlikni innovatsion rivojlanish, raqamli iqtisodiyot, yashil energetika hamda mintaqaviy integratsiya sohalarida yanada chuqurlashtirish katta istiqbollarga ega. Bu esa strategik sheriklik munosabatlarini uzoq muddatli va barqaror rivojlanish yo'liga yo'naltiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston-Qozog'iston: diplomatik munosabatlar o'rnatilganligining 25 yilligiga bag'ishlandi. O'zbekiston Respublikasi rasmiy axborot portali. Bu bayonot O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi iqtisodiy, transport va savdo aloqalari hamda strategik sheriklikning dolzarb holatini yoritadi.
2. O'zbekiston va Qozog'iston: azaliy do'stlik va strategik sheriklikka asoslangan hamkorlikning yangi bosqichi. O'zbekiston Respublikasi rasmiy axborot portali. Mazkur maqola ikki davlatning huquqiy bazasi (strategik sheriklik va Abadiy do'stlik shartnomalari) hamda mintaqaviy siyosat jihatidan hamkorlikning asosiy yo'nalishlarini ifodalaydi.
3. O'zbekiston va Qozog'iston Prezidentlari strategik sheriklik va ittifoqchilik munosabatlarini yanada mustahkamlash masalalarini muhokama qildilar. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy matnli axboroti bo'lib, ikki davlat rahbarlari o'rtasidagi muzokaralar va hamkorlik strategiyasi konsepsiyasini ochib beradi.
4. Uzbekistan, Kazakhstan ink strategic partnership treaty-UzDaily (Xalqaro yangiliklar agentligi). Maqola 2013-yilda imzolangan O'zbekiston-Qozog'iston strategik sheriklik to'g'risidagi bitimni tasdiqlaydi va ikki tomonlama munosabatlarning huquqiy asosini beradi.
5. Kazakhstan, Uzbekistan Sign Treaty on Allied Relations... The Astana Times. Bu maqola ikki davlat o'rtasida ittifoqchi munosabatlar to'g'risidagi shartnoma hamda strategik sheriklikni kengaytirishga qaratilgan yangi bitimlar haqida ma'lumotlar beradi.

6. Cultural and humanitarian cooperation is the key to strengthening and expanding the Uzbek-Kazakh strategic partnership-UzDaily. Bu manba ikki davlat o'rtasidagi madaniy-gumanitar hamkorlikning strategik sheriklikni mustahkamlashdagi rolini ko'rsatadi.

7. O'zbekiston va Qozog'iston yetakchilari strategik hamkorlikni kuchaytirmoqda-Vaqt.uz. Bu yangilik 2025-yildagi rasmiy uchrashuv va strategik sheriklik bo'yicha muzokaralarda erishilgan kelishuvlarni yoritadi

